

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Térképészeti művek gyűjteménye iskolai atlaszban – a plágium megállapíthatóságának kérdése

Ügyszám: SZJSZT-14/10.

A Megkereső által feltett kérdések:

1. A felperes által per tárgyává tett kiadványokban (1/F/2., 1/F/3., 1/F/4) található térképek, jelkulcsok, illetőleg ezekhez szorosan kapcsolódó ábrák önálló szerzői jogilag védett műnek tekinthetők-e vagy sem?
2. A felperes által becsatolt felperesi és alperesi kiadványok vonatkozó részének összehasonlítása után nyilatkozzanak, hogy megállapítható-e az, hogy az alperesi atlaszokban a felperesi térképek, ábrák, jelkulcsok, stb. átvételére került sor, illetőleg, hogy ezzel összefüggésben e részei az alperesi kiadványoknak önálló, egyedi alperesi műnek, alkotásnak nem tekinthetők?

Az eljáró tanács szakértői véleménye:

A térképészeti alkotás

Térkép

A térkép hagyományos értelemben a Föld felszínének meghatározott matematikai szabályok, vagy mértani törvények szerint síkba vetített, méretarányosan kisebbített, általánosított, és sajátos grafikai jelrendszerrel bemutatott ábrázolása.¹

A dilemma

A szerzői mű „formába öntött gondolat”, a tudomány, az irodalom, a művészet alkotása, „egyéni-eredeti gondolatszövedék”². [1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról (a továbbiakban: Szjt.) 1. §-a]

A térképmű alapját képező valóság azonban olyan tényhelyzet, ami nyilvánvalóan nem részesülhet szerzői jogi oltalomban. Az Szjt. 1. § (5) bekezdésének helyes értelmezése szerint ugyanis a tények semmilyen körülmények között nem részesülnek szerzői jogi oltalomban (nemcsak amikor sajtótermékek közleményeinek alapjául szolgálnak).

Bármilyen igényes, tudományos intellektuális munka szükséges egy szellemi termék létrehozatalához, ha az a létrehozó személy(ek) alkotó szabadságát, „kreatív önkényét” nem engedi érvényre jutni, a szerzői jogi oltalomnak nem lehet helye.

Ezért merül fel kérdésként: a térképek milyen körülmények között érhetik el az alkotás szintet?

---

¹ SzJSzT-35/07.

² Boytha György szakkifejezése

Külföldi elmélet és joggyakorlat

1) A francia elmélet és joggyakorlat szerint...

...a térképek esetében „a forma gyakorlati célja nehezebben egyeztethető össze az eredetiség szubjektív fogalmával”... „Mégis a műfaj keretei között maradva kell értékelni. Egy földrajzi térkép készítése is hagyhat helyet az önkényességnek/választásnak, ahogyan egy atomfizikai tárgyú tanulmányban is lehet helye a fantáziának.” Több francia jogesetről tudunk a térképészeti alkotások védelmének elismeréséről 1991-92-ből: Michelin közúti térkép, francia borok térképe, stb. Előfordult az is, hogy a banalításra hivatkozással megtagadták a szerzői jogi védelmet (1969-70-es jogesetek).³

2) Az osztrák elmélet és gyakorlat szerint:

Az osztrák Legfelsőbb Bíróság a térképészeti alkotások védelemképességét többször elismerte és viszonylag egyszerű kialakítások számára is védelmet adott. Az 1998-as „Osztrák Középiskolai Atlasz” ügyben különösen a szín- és formaalakításban megjelenő, más atlaszoktól való megkülönböztetőségre utalt. Másrészt viszont egy 1993-as ítélet részletes összehasonlító vizsgálat nélkül megtagadta a védelmet, mert csak ismert képjeleket és sablonos ábrázolási formákat alkalmaztak.

Védelmet az osztrák gyakorlat szerint mindig csak az adottságok eredeti ábrázolása élvez, ami különösen az általánosításban vagy kihagyásban, a színbeli ábrázolásban vagy a vonalvezetésben jut kifejezésre. Szimbólumok és képjelek is védelmet élvezhetnek, beleértve kiválasztásukat és kialakításukat is.⁴

3) A német elmélet és joggyakorlat szerint...

...a térképészeti alkotás védelemképes, bár az alkotói tevékenység kifejtését korlátozzák a topográfiai adottságok. Ha egy térkép a földrajzi adatok ábrázolásán nem megy túl, nem védelemképes. Az alkotási szintre vonatkozó követelmény a térképalkotásoknál azonban csekély; nem lehet túl szigorú mértéket alkalmazni.⁵

Ismert ábrázolási módok használatakor is – azok kiválasztása és kombinálása által – az összképben adódhat alkotói teljesítmény, például a színezésben, feliratozásban, bizonyos képjelek és szimbólumok alkalmazásában. „Pusztá elhagyások és nagyítások természetesen nem elegendőek a jogi védelemhez.”⁶

A gyakorlati kommentár szerint a térképek „védelemképesek, ha az előzetes topográfiai adatokon túl alkotói elemeket tartalmaznak.” Ebben az értelemben tehát a térképészeti alkotás nem más, mint „a táj sajátosságainak egyedi módon való visszaadása”. A német joggyakorlat is több jogesetet ismer a védelemképesség elismeréséről.⁷

A térképmű oltalma a magyar szerzői jogban

A szerzői jogi törvény kifejezetten említi a „térképművet” az alkotások példálózó felsorolása között:

³ Lucas - Lucas: *Traité de la propriété littéraire et artistique*. Litec, Paris, 1994, 127.o.

⁴ Michel M. Walter: *Österreichisches Urheberrecht*. Wien, 2008.verl. Medien und Recht, 11.o, 686. lábj.

⁵ BGH GRUR 2005, 854/856

⁶ Schrickler: *Urheberrecht. Kommentar*, Verl. C.H. Beck, 3. kiadás, 2006 138-139. o.

⁷ Wandtke - Bullinger: *Praxiskommentar zum Urheberrecht*. Verl. C.H. Beck, 2002. 35. o.

„Szerzői jogi védelem alá tartozik - függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e - az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Ilyen alkotásnak minősül különösen:
(...)

j) a térképmű és más térképészeti alkotás” [Szjt. 1. § (2) bek.]

Felmerül a kérdés: vajon a térkép csak grafikai kivitelezése miatt áll szerzői jogi védelem alatt? Hiszen a színösszeállítás, a vonalak és formák csoportosítása, a feliratok és egyéb tartalmak kompozíciója során egyértelműen olyan egyéni, eredeti megoldások kerülhetnek alkalmazásra, amelyek megalapozzák a szerzői jogi védelmet.

Az eljáró tanács álláspontja szerint nyilvánvaló, hogy az Szjt. nem pusztán grafikai alkotásként védi a térképművet, a példaként említés nem szűkítő értelmű. A térképmű ugyanis **összetett mű**, mint azt az SzJSzT-18/2009. sz. vélemény kifejti. A térképészeti alkotás létrehozatala során a **tudományos kutatás és alkotás** (ld.: vetületválasztás, domborzatrajz, síkrajz, névrajz, jelkulcs, színkulcs, gyámrajz) szorosan összefügg a **grafikai tervezéssel és kivitelezéssel** (ld. színek és formák megválasztása és alkalmazása).

A térképmű összetett jellegéből fakadóan, ha egy térképkészítő egy másik térkép mögött fekvő tudományos munkát úgy vesz át, hogy új grafikai tervezéssel egészíti azt ki, azzal is megsérti a térképészeti mű szerzői jogait. Sőt, aligha képzelhető el olyan átvétel, amelynél ez vizuálisan ne lenne tetten érhető.

Összefoglalva:

- (1) A térképmű önálló „műfaj”.
- (2) A térképműnek része a vetületválasztás, domborzatrajz, síkrajz, névrajz, jelkulcs, színkulcs, gyámrajz is.
- (3) Ez érdemben meghatározza a grafikai eredményt is.
- (4) Tehát ahol lényeges grafikai megjelenésbeli azonosság van, ott megtörtént a tudományos alkotáselemek átvétele is. Ezen nem változtat az, hogy egy-két grafikai elem más az „új” műben.

A térképmű rokonjogi oltalma

Előző szerzői jogi törvényünk, az 1969. évi III. törvény ismerte a rokonjogi oltalom alatt álló térképek kategóriáját. Ez azon térképeknek biztosított – a szerzői joginál rövidebb és szűkebb tartalmú – oltalmat, amelyek nem érték el a szerzői alkotáshoz szükséges alkotói mértéket. Mivel az 1999. évi LXXVI. törvény alatt ilyen oltalom nem áll fenn, és a perbeli felhasználás e törvény hatálya alatt történt, a rokonjogi védelem kérdése részletesebb vizsgálatot nem érdemel. Bármilyen jogsértésre csak akkor kerülhetett sor, ha a szerzői jogi védelem szintjét eléri a mű.

Atlasz:

Az atlasz meghatározott, egységes elvek alapján szerkesztett és rendezett térképek gyűjteménye, gyűjteményes műként szerzői joggal védett alkotás.

Az atlasz koncepcióját a főszerkesztő vagy a szerkesztőbizottság alakítja ki, és készíti el az atlasz makettjét, mely a benne szereplő térképek kiviteli terve, azaz a megjelenítendő térképek vizualizációs mintája. A makett alapján készítik el a térképeknél szerkesztőnek nevezett alkotók az egyes lapokat, azaz jelenítik meg a térképi szaktartalmat.

A makettkészítés jól dokumentált tevékenység, amely magában foglalja a vetületválasztást, a domborzatrajz, a síkraajz és a névrajz térképekre lebontott, jelkulcsban rögzített összeállítását, és a térkép gyámrajzának, valamint szinkulcsának leírását.

Az atlasznál tehát az egyes térképek szintjéig lemenően az atlasz szerkesztőjének (szerkesztőbizottságának) a döntései uralkodnak. Eltérően tehát más gyűjteményes művektől (pl. versantológiák, daloskönyvek) az atlasz nem már kész művek válogatása, hanem egységes atlasz-szerkesztési elvek mentén születnek az egyes térképek. Ez pedig a szerkesztő(ke)t az egyes térképművek tekintetében is társszerzővé teszi.

Az M. Kiadó és a C. Tankönyvkiadó atlaszainak összehasonlító vizsgálata

Ad 1. Kiindulópontként meg kell erősíteni, hogy a C. Tankönyvkiadó perbeli valamennyi atlasza, és azok egyes térképei szerzői jogi védelem alatt álló alkotások, mind a tudományos munka térkép részévé vált eredménye, mind a grafikai kivitelezés egyéni-eredeti jellege okán.

Ad 2. Az M. Kiadó által kiadott atlaszok – a mellékelt részletes leírás szerint – több esetben szerzői jogot sértő módon másolták vagy dolgozták át a C. Tankönyvkiadó egyes térképeit.

A mellékelt részletes leírás során alkalmazott kijelentések rövid magyarázata:

Vizualizáció:

- „azonos színvilág”
- „közelálló grafikai kép, amely a térképolvasó számára gyakorlatilag azonosnak tekinthető.”
- „a két jelkulcs egyértelmű és meghatározott mértékben hasonló (formai és színbeli hasonlóság)”
- „tartalom vizualizációja megegyezik”
- „tartalom vizualizációja egymásból levezethető módon hasonló”
- „3D-s ábrázolásmód és színezés egyezik”

A fenti esetekben az eredeti C. térképek képi megjelenítése olyan fokú átvétellel történt, amely a térképolvasó számára azonosságot jelent, az nem független alkotó munka eredménye. Ezek az esetek a C. térképek szerzői jogosultjának jogát sértik.

Tudományos alkotás:

- „makett egyezik”
- „a térkép/melléktérkép átvétel”
- „a tematika átvétel”
- „a metszet átvétel”
- „makett információtartalom megegyezik”
- „makett információtartalom egymásból levezethető módon hasonló”
- „melléktérképek tartalma egyezik”
- „cím, méretarány, kivágat, kitörés egyezik”
- „makett hasonló”

A fenti esetekben az eredeti C. térképek elkészítéséhez használt, azok részévé vált tudományos munka olyan fokú átvétele történt, ami nem független alkotó munka eredménye. Ezek az esetek a C. térképek szerzői jogosultjának jogát sértik.

A szakvélemény tartalmi kiegészítője a csatolt térképészeti szakértői vélemény.

Dr. Gyertyánfy Péter
a tanács elnöke

Dr. Tóth Péter Benjámín
a tanács előadó tagja

Dr. Győri Erzsébet
a tanács szavazó tagja